

Ministerul Educației al Republicii Moldova

CURRICULUM
NAȚIONAL
NAȚIONAL

EDUCAȚIE CIVICĂ

Curriculum pentru clasele a X-a – a XII-a

Știința, 2010

Aprobat: *la ședința Consiliului Național pentru Curriculum, proces-verbal nr. 10 din 21 aprilie 2010; prin Ordinul Ministerului Educației nr. 244 din 27 aprilie 2010.*

Elaborat în cadrul Proiectului „Modernizarea și implementarea curriculumului din învățământul secundar general și dezvoltarea standardelor educaționale din perspectiva școlii prietenoase copilului”, finanțat de Reprezentanța UNICEF în Republica Moldova.

Editat în cadrul Proiectului „Educația de calitate în mediul rural din Moldova”, finanțat de Banca Mondială.

Echipele de lucru:

Curriculumul modernizat (2010): *Parlicov Eugenia*, consultant principal, ME; *Pogolșa Lilia*, doctor conferențiar, I.Ș.E.; *Solovei Rodica*, doctor în istorie, I.Ș.E.; *Cerbușca Pavel*, doctor în pedagogie, cadru didactic, Liceul Teoretic „Gaudeamus”; *Afteni Ludmila*, master în psihologie, cadru didactic, Liceul Teoretic „A. Mateevici”, Căușeni; *Mija Violeta*, cercetător științific superior, I.Ș.E.

Ediția I (2009): *Pogolșa Lilia*, doctor conferențiar, I.Ș.E.; *Bucun Nicolae*, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, I.Ș.E.; *Bolboceanu Aglaida*, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, I.Ș.E.; *Cara Angela*, doctor în pedagogie, I.Ș.E.; *Solovei Rodica*, doctor în istorie, I.Ș.E.; *Mija Violeta*, cercetător științific superior, I.Ș.E.; *Parlicov Eugenia*, consultant principal, ME; *Munteanu Anatol*, jurist, director Centrul pentru Drepturile Omului; *Vacarciuc Olga*, jurist, director Centrul pentru Drepturile Omului; *Baxan Ina*, doctorandă, I.Ș.E.

Redactor: *Mihai Papuc*

Corectori: *Mariana Belenciuc, Maria Cornesco*

Redactor tehnic: *Nina Duduciuc*

Machetare computerizată: *Anatol Andrițchi*

Copertă: *Vitalie Ichim*

Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința,

str. Academiei, nr. 3; MD-2028, Chișinău, Republica Moldova;

tel.: (+373 22) 73-96-16; fax: (+373 22) 73-96-27;

e-mail: prini@stiinta.asm.md

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Educație civică: Curriculum pentru cl. a 10-a–a 12-a / Min. Educației al Rep. Moldova.

– Ch.: Î.E.P. Știința, 2010 (Tipografia „Elena V.I.” SRL). – 16 p. – (Curriculum național)

Bibliogr.: p. 15–16 (35 tit.)

ISBN 978-9975-67-664-9

37.015(073.3)

Imprimare la Tipografia „Elena V.I.” SRL, str. Academiei, 3;
MD-2028, Chișinău, Republica Moldova

© Ministerul Educației al Republicii Moldova. 2010

© Întreprinderea Editorial-Poligrafică Știința. 2010

ISBN 978-9975-67-664-9

PRELIMINARII

La treapta liceală toate disciplinele își asumă o parte din responsabilitatea pentru dobândirea anumitor abilități și formarea unor competențe integratoare privind dezvoltarea elevilor în plan personal, social și profesional.

Curriculumul pentru treapta liceală constituie suportul didactic de bază adresat profesorului pentru realizarea proiectării de lungă durată, organizarea și desfășurarea eficientă a procesului educațional la *Educația civică*.

Curriculumul de față este destinat elevilor și profesorilor de *Educație civică* din instituțiile preuniversitare, precum și celor universitari, antrenati în formarea inițială a pedagogilor, specialiștilor direcțiilor învățământ, tineret și sport care patronează disciplina respectivă, autorilor de manuale și de ghiduri metodologice, tuturor factorilor de decizie din domeniul educației.

Actualul *Curriculum* a fost elaborat din perspectiva trecerii de la modelul de proiectare curriculară centrat pe obiective la modelul centrat pe **competențe**.

Competența școlară este un ansamblu/sistem integrat de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini dobândite de elevi prin învățare și mobilizate în contexte specifice de realizare, adaptate vârstei elevului și nivelului cognitiv al acestuia, în vederea rezolvării unor probleme cu care acesta se poate confrunta în viața reală.

Modernizarea *Curriculumului la Educația civică* s-a efectuat din perspectiva *centrării pe elev, orientării la formarea de competențe integratoare, realizării interdisciplinarității*, dezvoltării competențelor formate la treapta gimnazială de învățământ.

La elaborarea *Curriculumului actual de Educație civică* pentru treapta liceală s-au luat în considerare observațiile și sugestiile cadrelor didactice, ale managerilor școlari și ale membrilor societății civile, precum și experiența educațională din ultimii ani de peste hotare (România, Franța, Germania, Rusia etc.). În cele din urmă se realizează o grila comuna de *drepturi și responsabilități*, care ar putea constitui baza cetățeniei active.

Astfel, educația civică urmărește încurajarea pregătirii tinerilor pentru rolurile și responsabilitățile de cetățeni ai țării și ai lumii, pregătirea acestora pentru a se implica activ și responsabil în viața comunității.

I. CONCEPȚIA DIDACTICĂ A DISCIPLINEI

Disciplina *Educație civică* se profilează în actualul context educațional, ca un demers complex, ale cărui **dimensiuni** – *educație pentru identitate, educație pentru valorile naționale și general-umane, educație pentru democrație și civism, educație pentru creștere personală și carieră, educație pentru promovarea sănătății fizice și psihice* – se înscriu într-o nouă paradigmă, care își propune extinderea cadrului problematic al școlii și al familiei către mediul sociocultural.

Scopul major al educației civice este formarea cetățeanului activ și responsabil, pregătirea elevului pentru a trăi și a activa conștient într-o societate democratică, a-și asuma responsabilități pentru propriul destin și destinul comunității.

Actualitatea disciplinei este determinată și de Recomandarea Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie din pers-

pectiva învățării pe parcursul întregii vieți (2006/962/EC) care conturează, pentru absolvenții învățământului obligatoriu, un „profil de formare european”, antrenând toate persoanele, indiferent de vîrstă, rol social și alte diferențe. În acest sens disciplina *Educație civică* urmărește dezvoltarea unor aspirații individuale, indiferent de origine etnică, cultură, convingeri, precum și formarea identității, manifestată în identitate personală și identitate civică, în vederea participării lor active la construirea unei societăți democratice la nivelul comunității locale, naționale, regionale și globale.

Educația civică la treapta liceală vizează însușirea de către elevi a cunoștințelor despre drepturile și îndatoririle fundamentale ale omului și formarea trebuinței de a le realiza în viața cotidiană; educarea respectului față de legile și simbolurile statului, dezvoltarea conștiinței naționale și a spiritului civic; formarea unei atitudini responsabile față de propria sănătate ca valoare personală și socială; stimularea activității sociale, economice, politice.

Activitățile realizate în cadrul orelor de *Educația civică* vor fi completate cu activități educative în școală, activități extrașcolare, activități în parteneriat cu familia și comunitatea.

Principiile Educației civice:

Curriculumul la Educația civică este fondat pe **principiile:**

- compatibilizării curriculumului național cu experiențele și practicile statelor europene;
- integrării teoriei cu practica;
- coerenței intra- și interdisciplinare, intra- și intercurriculare;
- centrării pe elev;
- echilibrului între *nevoile individuale și binele public*;
- accesibilității;
- învățării prin acțiune.

II. COMPETENȚE-CHEIE/TRANSVERSALE

1. Competențe de învățare/de a învăța să înveți;
2. Competențe de comunicare în limba maternă/limba de stat;
3. Competențe de comunicare într-o limbă străină;
4. Competențe acțional-strategice;
5. Competențe de autocunoaștere și autorealizare;
6. Competențe interpersonale, civice, morale;
7. Competențe de bază în matematică, științe și tehnologie;
8. Competențe digitale, în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicaționale (TIC);
9. Competențe culturale, interculturale (de a recepta și a crea valori);
10. Competențe antreprenoriale.

III. COMPETENȚELE-CHEIE/ TRANSVERSALE ȘI TRANSDISCIPLINARE PENTRU TREAPTA LICEALĂ DE ÎNVĂȚĂMÎNT

Competențe de învățare/de a învăța să înveți

- Competențe de a stăpîni metodologia de integrare a cunoștințelor de bază despre natură, om și societate în scopul satisfacerii nevoilor și acționării pentru îmbunătățirea calității vieții personale și sociale.

Competențe de comunicare în limba română/limba maternă

- Competențe de a comunica argumentat în limba română/limba maternă în situații reale ale vieții.
- Competențe de a comunica într-un limbaj științific argumentat.

Competențe de comunicare într-o limbă străină

- Competențe de comunicare într-o limbă străină.
- Competențe de a comunica argumentat într-o limbă străină în situații reale ale vieții.

Competențe de bază în matematică, științe și tehnologie

- Competențe de a organiza activitatea personală în condițiile tehnologiilor aflate în permanentă schimbare.
- Competențe de a dobîndi și a stăpîni cunoștințe fundamentale din domeniile *Matematică, Științe ale naturii și Tehnologii* în coraport cu nevoile sale.
- Competențe de a propune idei noi în domeniul științific.

Competențe acțional-strategice

- Competențe de a-și proiecta activitatea, de a vedea rezultatul final, de a propune soluții de rezolvare a situațiilor-problemă din diverse domenii.
- Competențe de a acționa autonom și creativ în diferite situații de viață pentru protecția mediului ambiant.

Competențe digitale, în domeniul tehnologiilor informaționale și comunicaționale (TIC)

- Competențe de a utiliza în situații reale instrumentele cu acțiune digitală.
- Competențe de a crea documente în domeniul comunicativ și informațional și a utiliza serviciile electronice, inclusiv rețeaua Internet, în situații reale.

Competențe interpersonale, civice, morale

- Competențe de a colabora în grup/echipă, a preveni situațiile de conflict și a respecta opiniile semenilor săi.
- Competențe de a manifesta o poziție activă civică, solidaritate și coeziune socială pentru o societate nondiscriminatorie.
- Competențe de a acționa în diferite situații de viață în baza normelor și valorilor moral-spirituale.

Competențe de autocunoaștere și autorealizare

- Competențe de gândire critică asupra activității sale în scopul autodezvoltării continue și autorealizării personale.
- Competențe de a-și asuma responsabilități pentru un mod sănătos de viață.
- Competențe de a se adapta la condiții și situații noi.

Competențe culturale, interculturale (de a recepta și de a crea valori)

- Competențe de a se orienta în valorile culturii naționale și ale culturilor altor etnii în scopul aplicării lor creative și autorealizării personale.
- Competențe de toleranță în receptarea valorilor interculturale.

Competențe antreprenoriale

- Competențe de a stăpîni cunoștințe și abilități de antreprenariat în condițiile economiei de piață în scopul autorealizării în domeniul antreprenorial.
- Competența de a-și alege conștient viitoarea arie de activitate profesională.

IV. COMPETENȚE SPECIFICE ALE DISCIPLINEI EDUCAȚIE CIVICĂ

1. Aplicarea achizițiilor intelectuale specifice domeniului civic pentru investigarea/aprecierea unor fapte, evenimente, procese din viața cotidiană;
2. Valorificarea oportunităților de creștere personală, dezvoltare pentru carieră și de încadrare în câmpul muncii;
3. Soluționarea de probleme individuale, de grup, comunitare;
4. Valorizarea în cotidian a respectului față de valorile naționale și europene, față de lege.

V. REPARTIZAREA UNITĂȚILOR DE CONȚINUT PE CLASE ȘI PE UNITĂȚI DE TIMP

Administrarea disciplinei

Statutul disciplinei	Aria curriculară	Clasa	Nr. de unități de conținut pe clase	Nr. de ore pe an
Disciplină obligatorie	Științe socio-umane	a X-a	14	34
		a XI-a	16	34
		a XII-a	16	34

Clasa	Unități de conținut	Nr. de ore
a X-a	Omul – ființă socială	4
	Legea – instrument de protecție a persoanei	4
	Viața și sănătatea – valori personale și sociale	3
	Creșterea personală și orientarea pentru carieră	3
a XI-a	Omul – ființă socială	4
	Legea – instrument de protecție a persoanei	5
	Viața și sănătatea – valori personale și sociale	3
	Creșterea personală și orientarea pentru carieră	4
a XII-a	Omul – ființă socială	4
	Legea – instrument de protecție a persoanei	5
	Viața și sănătatea – valori personale și sociale	3
	Creșterea personală și orientarea pentru carieră	4

VI. SUBCOMPETENȚE, SUGESTII DE CONȚINUTURI, ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE ȘI EVALUARE

Clasa a X-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
<ul style="list-style-type: none"> • Aprecierea demnității și conștiinței naționale ca factor pentru auto-dezvoltare și autorealizare; • proiectarea acțiunilor de menținere a relațiilor interpersonale durabile. 	<p>Sugestii de conținuturi</p> <p>I. Omul – ființă socială</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Demnitatea umană. Identitatea și demnitatea umană. Demnitatea națională. Conștiința națională. 2. Relații interpersonale. Pașuni și sentimente. 3. Durabilitatea relațiilor interpersonale. Maturitatea fizică, psihologică și socială a persoanei. 4. Pregătirea pentru viața de familie. Parentalitatea. Comunicarea și responsabilitatea în relații de cuplu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Aplicarea instrumentelor de estimare a personalității; • modelarea comportamentelor adecvate diverselor roluri civice; • exerciții de evaluare a respectării regulilor de conviețuire în grupurile sociale de referință; • elaborarea unui plan de acțiuni pentru menținerea relațiilor interpersonale durabile; • studiu de caz despre relațiile din familie; • completarea Agendei acțiunilor de voluntariat.
<ul style="list-style-type: none"> • Soluționarea prin prisma legii a situațiilor din domeniul dreptului civil; • formularea judecăților de valoare referitor la respectarea principiului egalității tuturor în fața legii; • identificarea compatibilității legilor naționale cu cele europene. 	<p>II. Legea – instrument de protecție a persoanei</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dreptate și lege. Norme juridice. Norme morale. Noțiuni generale despre Dreptul civil. Raportul juridic civil. 2. Dreptul de proprietate. Formele de proprietate și utilizarea a bunurilor. Protecția dreptului de proprietate. Moștenirea legală și testamentară. Atitudini față de proprietate. 3. Persoana și exercitarea calității de cetățean. Răspunderea juridică. Egalitatea în fața legii. Cauzele și consecințele unor discriminări din societate (corupția, abuzul de putere). Modalități de prevenire a discriminării. 4. Acțiunea legii la nivel național și european. Republica Moldova – parte componentă a civilizației europene. Legile naționale și legile europene. <p>III. Viața și sănătatea – valori personale și sociale</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sănătatea și cultura. Igiena muncii intelectuale și fizice. Cultura alimentării și starea de sănătate. 2. Viața și conflictul de valori. Aspecte bioetice. 	<ul style="list-style-type: none"> • Exerciții de reflecție privind oportunitățile de angajare în anumite relații sociale reglementate juridic; • analiza comparativă a normelor de drept civil cu cele morale; • exerciții de rezolvare, în baza legii, a unor situații de conflict specifice domeniilor de drept civil; • exerciții de analiză a formelor de proprietate și utilizare a bunurilor; • studii de caz pe marginea problemelor cu privire la funcționarea legii în comunitate; • întîlniri cu persoane-resursă; • discuții, dezbateri privind compatibilitatea legilor naționale cu cele europene.
<ul style="list-style-type: none"> • Determinarea raportului <i>nivel de cultură a persoanei/a comunității – starea de sănătate</i>; 		<ul style="list-style-type: none"> • Discuții dirijate despre importanța alternării activității intelectuale cu activitatea fizică; • dezbateri publice : „Starea de sănătate a persoanei – indicator al nivelului de cultură a societății”;

<ul style="list-style-type: none"> • justificarea importanței echilibrului emoțional și a comportamentului decent pentru un mod sănătos de viață. 	<p>Probleme stringente ale societății contemporane: traficul de ființe umane, vânzări de organe, HIV/SIDA, TBC etc. Prevederi legale.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • masă rotundă: „Interdependența sănătate fizică, sănătate psihică și sănătate spirituală”; • vizite de studiu la servicii abilitate să acorde asistență (medicală, psihologică, juridică, socială etc.); • eseu: „Mens sana in corpore sano”; • completarea jurnalului reflexiv.
<ul style="list-style-type: none"> • Investigarea elementelor indispensabile reușitei în afaceri; • explorarea oportunităților de angajare în câmpul muncii în comunitate; • proiectarea planului individual de acțiuni pentru creșterea în carieră. 	<p>IV. Creșterea personală și orientarea pentru carieră</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Modele de reușită în afaceri. Caracteristici și aptitudini ale unui antreprenor de succes. Oportunități pentru dezvoltarea activității profesionale și a afacerilor în comunitatea locală și națională. 2. Micul și marele business. General și particular în realizarea unei afaceri reușite. Cadrul legal al activității antreprenoriale. 3. Stilul de viață de calitate ca și condiție a reușitei în activitatea școlară/profesională. 	<ul style="list-style-type: none"> • Studii de caz: Modele de reușită în afaceri; oferte ale pieței muncii din localitate; • excursii în teren (firme, întreprinderi, organizații); • simulări și modelări de situații privind inițierea și dezvoltarea activității de antreprenoriat; • masă rotundă: Aspecte legale în inițierea unei afaceri; • elaborarea schiței planului individual de creștere în carieră.

8

Clasa a XI-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
<ul style="list-style-type: none"> • Formularea judecăților de valoare cu referire la importanța comunicării constructive și a colaborării în familie, comunității; • promovarea acțiunilor legale de valorificare a drepturilor și intereselor personale și comunitare. • Identificarea modalităților de soluționare, prin prisma legii, 	<p>I. Omul – ființă socială</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Relațiile în/peu pentru familie. Stilul de viață orientat pentru sine și pentru familie, comunitate. 2. Valori și semnificații ale tradițiilor vieții de familie. Responsabilitatea parentală pentru educarea cetățeanului. 3. Comportamentul în familie și societate: între valori și norme etice. 4. Modelul de personalitate și criterii axiologice ale comportamentului civic. <p>II. Legea – instrument de protecție a persoanei</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dreptul familiei. Noțiuni generale despre Dreptul familiei. Căsătoria. Condițiile de încheiere a 	<ul style="list-style-type: none"> • Interviu cu membrii familiei, comunității; • exerciții de analiză/apreciere a instituției familiei; • discursuri publice cu referire la acțiunile legale de valorificare a drepturilor și intereselor personale și comunitare; • studii de caz; • exerciții de autoevaluare; • elaborarea protectelor individuale și de grup. • Exerciții de recunoaștere/definire și utilizare a termenilor specifici dreptului fiscal, al muncii și al familiei;

<ul style="list-style-type: none"> • situațiilor din domeniul dreptului familiei, al muncii și fiscal; • exersarea dreptului la asociere, la vot; • aprecierea rolului organizațiilor europene în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova. 	<p>căsătoriei. Raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre soți. Desfacerea căsătoriei. Autoritățile tutelare.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Dreptul muncii. Posibilități de angajare la muncă în țară și peste hotare. Contractul individual de muncă. 3. Dreptul fiscal. Sistemul fiscal al R. Moldova. Importanța plății taxelor. 4. Societatea civilă. Dreptul la asociere. Organizațiile cetățenești. Rolul societății civile în democratizarea societății. Dreptul cetățeanului la vot. 5. Relațiile R. Moldova cu principalele organizații europene: realizări, probleme și perspective. Aspecte legale ale integrării economice europene a Republicii Moldova. 	<ul style="list-style-type: none"> • redactarea scrisorilor de atenționare, de protest, care vizează situații de încălcare în comunitate a normelor de drept fiscal, al familiei; • interviu și prezentarea informațiilor dobândite; • exerciții de minidocumentare în mass-media; • redactarea unui program electoral; • dezbaterile unor evenimente/procese din comunitate; • exerciții de luare a deciziilor conform unor roluri asumate; • activități practice de interes comunitar.
--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Aprecierea sănătății ca element de cultură; • analiza interdependenței stării mediului ambiant și sănătatea omului; • identificarea mecanismelor legale de protecție a sănătății și a serviciilor specializate de informare în domeniu. 	<p>III. Viața și sănătatea – valori personale și sociale</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sănătatea – element de cultură. Viața și conflictul de valori. Aspecte bioetice. Transplantul de organe, clonarea, fertilizarea <i>in vitro</i> etc. 2. Raportul dintre starea mediului ambiant și sănătatea populației. Sănătatea personală și socială – condiție a calității genofondului. Factorii care afectează sănătatea. 3. Reglementări legale privind protecția sănătății. Poliția de asigurare obligatorie de asistență medicală pentru diferitele categorii de populație. Mecanisme de reglementare. 	<ul style="list-style-type: none"> • Studii de caz; • discuții-panel; • întâlniri cu persoane – resursă pentru a analiza importanța vieții, în toate formele de existență; • exerciții de analiză a calității relațiilor omului cu natura; • miniproiecte de acțiuni de ameliorare a stărilor de sănătate; • vizite de studiu la serviciile teritoriale de asigurare medicală.
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Utilizarea unor proceduri și practici de relaționare cu persoane și instituții în vederea dezvoltării personale și profesionale. • prognozarea eventualelor avantaje și riscuri 	<p>IV. Creșterea personală și orientarea pentru carieră</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Autoevaluarea. Modalități de realizare și creștere personală. Integrarea abilităților de relaționare, în vederea dezvoltării personale și profesionale. Aplicarea principiilor unei comunicări constructive. 2. Relația <i>succes școlar-reușita personală și profesională</i>. Criterii de analiză a reușitei personale/profesionale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Formularea unei cereri; • solicitarea audienței; • redactarea unui interviu, a unei scrisori de intenție; • studii de caz despre reușita în viață a unor persoane din comunitate; • vizite de documentare la agenții economici din comunitate;
--	---	--

9

<p>într-o activitate economică.</p>	<p>3. Prevederi legislative referitoare la activitatea antreprenorială și garanțiile oferite acesteia. Oportunități și temeri într-o afacere. 4. Etica antreprenorială.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • exerciții de analiză a datelor statistice privind activitatea economică în comunitate; • interviu: avantaje și riscuri într-o activitate economică; • exerciții de autoevaluare a comportamentelor defavorizante pentru dezvoltarea personală/profesională; • exerciții de planificare a carierei din perspectiva eventualelor schimbări economice, sociale, tehnologice etc.; • elaborare de proiect.
-------------------------------------	---	--

Clasa a XII-a

Subcompetențe	Sugestii de conținuturi	Activități de învățare și evaluare
<ul style="list-style-type: none"> • Formularea judecăților de valoare referitor la unitate și diversitate în plan național/european; • propunerea sugestiilor/modalităților de exercitare a calității de cetățean. 	<p>I. Omul – fință socială</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Unitate în diversitate. Valori europene. 2. Interculturalitate și multiculturalitate. Dialogul intercultural. Nevoia de toleranță în societate. 3. Persoana și exercitarea calității de cetățean. Cetățenie proactivă. 4. Cetățenia și alegerile: art. 17, 18 din Constituția Republicii Moldova. <p>II. Legea – instrument de protecție a persoanei</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Noțiuni generale despre Dreptul penal. Infrațiunea și cauzele ei. Victimele infracțiunii. Pedepsa penală și tipurile ei. 2. Noțiuni generale despre Procesul penal. Drepturile, responsabilitățile și atribuțiile persoanelor implicate în procesul penal. Instanțele de judecată care examinează cauzele penale. 	<p>Activități de învățare și evaluare</p> <ul style="list-style-type: none"> • Minidezbateri: unitate în diversitate; • exerciții de analiză a comportamentului persoanei într-o comunitate multiculturală; • vizite de studiu în comunitate; • discuții în grup pe probleme de interes public; • exerciții de analiză a prevederilor legale; • eseu reflexiv: „Eu – cetățean al Republicii Moldova”. <ul style="list-style-type: none"> • Discuții dirijate pe marginea subiectelor de drept penal și de procedură penală; • exerciții de analiză a cazurilor de încălcare a dreptului penal și procesual-penal; • studii de caz; • discuții dirijate; • exerciții de comparare a contravențiilor administrative și infracțiunilor;

<p>an a prevederilor Dreptului penal, a Dreptului de procedură penală, a Dreptului administrativ;</p> <ul style="list-style-type: none"> • aplicarea demersurilor de promovare a ideilor/acțiunilor de integrare europeană a Republicii Moldova. • Identificarea soluțiilor pentru un mod de viață sănătos, bazat pe respectarea legii și a normelor morale ale comunității; • argumentarea rolului sănătății personale și sociale pentru calitatea genofondului. • Exersarea dreptului la proprietate și libera inițiativă; • argumentarea importanței vocației și a muncii pentru creșterea personală, succesul în carieră. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Noțiunea de contravenție administrativă. Deosebiri-le contravențiilor administrative de infracțiuni. Sancțiuni aplicate pentru săvârșirea contravențiilor administrative. 4. Persoana și exercitarea calității de cetățean: normă și lege. 5. Perspective pentru tineri în procesul de integrare europeană a Republicii Moldova. Rolul tinerilor în procesul integrării europene. <p>III. Viața și sănătatea – valori personale și sociale</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Impactul normelor morale și al legii asupra stării de sănătate personală și publică. 2. Viața și conflictul de valori. Eugenetica, eutanasia etc. 3. Art. 36 din Constituția Republicii Moldova – dreptul la ocrotirea sănătății. Sănătatea personală și socială – condiție a calității genofondului. Genofondul – importanța conservării resurselor naturale și a diversității speciilor. <p>IV. Creșterea personală și orientarea pentru carieră</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Proprietatea și libera inițiativă. Elemente de inițiativă; raportul cererii cu oferta. 2. Invățarea permanentă (caracteristici, cerințe naționale și europene). 3. Elaborarea proiectului de dezvoltare personală și profesională. Alternative educaționale și profesionale. 4. Alegerea profesiei în condițiile economiei de piață. Egalitatea de șanse pentru creșterea în carieră. 	<ul style="list-style-type: none"> • interviu cu membrii comunității despre pericolul încălcării legii pentru cetățeni și comunitate; • simularea unor procese judiciare asupra unor încălcări de lege. • discuții în grup despre modalități de îmbunătățire a respectării legii în comunitate; • exerciții de utilizare a cunoștințelor juridice în rezolvarea unor probleme a comunității; • proiect de grup. • Înfățișări cu persoane-resursă; • dezbateri: „Sănătatea societății este mai mult decât sănătatea fiecăruia”; • masă rotundă: „Soluții de ameliorare a mediului ambiant”; • completarea fișelor de observație; • rezolvarea creativă de probleme; • portofoliu. <ul style="list-style-type: none"> • Studii de caz: probleme economice și căi de soluționare; • autoevaluarea în raport cu oportunitățile de continuare a studiilor/incadrarea în câmpul muncii; • exerciții de elaborare a unui plan de afaceri; • exerciții de completare a documentelor Europass: CV-ul european, pașaportul lingvistic, suplimentul la diplomă, certificatul de calificare; • exerciții de analiză a conceptelor de egalitate de șanse și de egalitate de gen, din perspectiva planificării carierei; • portofoliul personal și planul pentru carieră.
--	---	--

VII. STRATEGII DIDACTICE

La treapta liceală competențele specifice disciplinei *Educație civică* sînt orientate spre stimularea abilităților de învățare permanentă, în scopul dezvoltării personale și integrării în viața socială activă. Procesul educațional este determinat de principiile implicării active, al centrării pe elev. Considerarea elevului ca subiect al învățării și orientarea spre formarea competențelor specifice presupun respectarea unor exigențe ale învățării, printre care: utilizarea unor **metode active: *învățarea prin descoperire, învățarea problematizată, învățarea prin cooperare, studiul de caz, simularea, jocul de roluri, analiza de text, realizarea de portofolii, asaltul de idei, exercițiul, dialogul, conversația dirijată sau liberă, chestionarul, conversația euristică, discuția dirijată, prezentarea, dezbateră, elaborarea și implementarea proiectelor*** etc. Utilizarea eficientă a metodelor active vor contribui la promovarea tehnologiei didactice centrată pe experiențe de învățare, adică pe *competențe integratoare*.

Exemple de competențe integratoare pentru treapta liceală:

- elaborarea unei **comunicări** cu conținut civic din viața comunității;
- prezentarea unui **miniraport** despre o acțiune comunitară realizată cu colegii, prietenii sau membrii familiei;
- participare în pregătirea **foto-galeriei** care demonstrează participarea cetățenească cu ocazia unui eveniment important pentru clasă, școală sau localitate;
- redactarea unui **articol** despre evenimentele clasei/școlii pentru revista școlară;
- pregătirea și prezentarea unui **discurs structurat** sau a unui **plan de acțiune** despre soluționarea unei probleme din comunitate;
- alcătuirea și prezentarea unui **calendar al faptelor personale, ale colegilor de clasă sau ale membrilor familiei**;
- elaborarea unui **foto-eseu** despre evenimentele organizate în familie, școală sau localitate;
- alcătuirea unui **demers/cerere** către administrația instituției sau către autoritățile publice locale cu referire la implicarea activă împreună cu membrii familiei, clasei/școlii prin care va fi soluționată o problemă socială;
- prezentarea unui **ghid de mediere** în care vor fi propuse modalități de soluționare a conflictelor interpersonale prin negociere și compromis;
- prezentarea unui **plan de dezvoltare personală și de construire a carierei profesionale**;
- participarea în cadrul unor **dezbateri** în clasă, școală unde vor fi puse în analiză soluții pentru anumite subiecte contradictorii;
- realizarea unui **raport foto/video** despre participarea în cadrul unor conferințe, mese rotunde sau expoziții în care a participat cu colegii de clasă, membrii familiei etc.

În cadrul activităților organizate la ore, elevii și cadrele didactice utilizează practic diverse strategii de învățare, menite să formeze competențe de comunicare eficientă, de creare a unor relații de succes, de explorare a resurselor personale și a carierei. Procesul didactic se focalizează atât pe asimilarea de cunoștințe și abilități specifice disciplinei, cât și pe folosirea mecanismelor învățării conștiente și eficiente, pe care elevii să le aplice și în diferite contexte de viață, nu doar în cadrul școlii, ci și implicarea

activă în soluționarea problemelor comunității. Aceasta va contribui la crearea cadrului educațional care încurajează interacțiunea socială pozitivă, motivația intrinsecă și angajarea elevului în procesul de învățare.

De regulă, predarea *Educației civice* pornește tot de la utilizarea manualelor ca principal instrument în procesul de predare-învățare. Expunerea structurată a unor fragmente din manual, de către profesor, urmată de discuții cu elevii și de întrebări reprezintă cea mai frecventă abordare a procesului didactic. Totodată se simte nevoia de a încuraja mai mult învățarea activă și participativă în educația pentru cetățenie, prin intermediul politicii și structurilor formale. Chiar elevii ar trebui încurajați să înlocuiască metodele didactice tradiționale și să organizeze alte forme de activitate, incluzînd toate experiențele de învățare pe care elevii le parcurg în școală.

Pentru formarea competențelor integratoare, cadrele didactice vor utiliza de asemenea și diverse tipuri de activități extrașcolare cum ar fi:

- *activități de participare la luarea deciziilor în clasă/școală/comunitate* (consilii școlare, parlamentele copiilor etc.);
- *acțiuni civice în comunitate* (vizite, excursii, schimburi între școli, acțiuni de sprijin pentru persoanele defavorizate, activități de voluntariat, campanii de informare etc.);
- *acțiuni de organizare eficientă a timpului liber în grup* (cercuri, cluburi, asociații, grupuri de interese etc.).

Prin implicarea activă și participarea la soluționarea unor probleme din comunitate, elevii dobîndesc cunoștințe și abilități care îi ajută să devină actori responsabili, ce presupune asumarea responsabilității pentru activitățile realizate în cotidian la nivel de școală, familie, grup de prieteni.

Pentru accentuarea caracterului practic-aplicativ al disciplinei, profesorul va face apel la experiența de viață a elevilor, la exemple din viața socială.

Profesorii trebuie să asigure echilibrul între conținutul care trebuie parcurs, metodologia didactică aleasă și mediul de învățare creat. În proiectarea didactică de lungă și scurtă durată profesorul va avea drept reper principalele prevederi ale *Curriculumului*, atât în ceea ce privește competențele, cât și sugestiile de conținut corelate cu standardele educaționale. Eșalonarea pe semestre a competențelor specifice și a unităților de conținuturi asociate acestora rămîne la latitudinea profesorului, care va urmări constant formarea la elevi, pînă la finele anului școlar, a tuturor subcompetențelor prevăzute de *Curriculumul* școlar. De asemenea cadrele didactice vor planifica lecții de sinteză și evaluare, precum și activități practice de interes comunitar, în funcție de condițiile reale, materialele disponibile, nivelul de pregătire și interesele elevilor.

VIII. STRATEGII DE EVALUARE

În cadrul orelor de *Educație civică*, evaluarea va urmări progresul personal cu referire la atitudinile față de propria persoană, față de lumea înconjurătoare, precum și nivelul de integrare școlară și socială. Evaluarea este implicită demersului pedagogic,

permițind atât cadrelor didactice, cât și elevului să stabilească nivelul de achiziție a competențelor și cel de atingere a standardelor. Elementul de bază al *Curriculumului* actual îl reprezintă deschiderea spre comunitate, adică aprecierea nu doar a cunoștințelor obținute și a capacităților formate la ore, ci și a acțiunilor întreprinse în instituția de învățământ, în familie, grupurile de interese, în localitate.

Strategiile de evaluare presupun acțiuni concrete de interes comunitar, acțiuni de *voluntariat, de dezvoltare școlară și profesională, elaborare de proiecte individuale și de grup, cu relevanță socială*. Strategiile propuse reprezintă căi de asumare de către elevi a rolului de cetățean activ și responsabil, informat și pregătit pentru a participa la stabilirea propriului traseu de formare și realizare a opțiunilor școlare și profesionale.

Pentru o evaluare eficientă este necesar să se pună accent pe evaluarea proceselor de învățare, a competențelor achiziționate, a progresului realizat, a produselor activității elevilor. În acest scop, pentru a putea obține cât mai multe date relevante privind performanțele obținute de elevi, este oportunitate de aplicat metode și instrumente complementare de evaluare.

Astfel, se propune utilizarea următoarelor **strategii de evaluare**:

- *observarea sistematică (pe baza unei fișe de observare);*
- *utilizarea unor fișe individuale de (auto)evaluare;*
- *testarea în vederea dezvoltării personale și orientării profesionale;*
- *exprimarea ideilor și a argumentelor personale prin postere, desene, colaje, eseuri;*
- *proiectul individual și de grup;*
- *activitățile practice în clasă, școală, comunitate;*
- *realizarea de portofolii;*
- *jurnalul reflexiv;*
- *etc.*

De exemplu, o formă importantă de evaluare continuă la *Educația civică*, dar și sumativă, o constituie **portofoliul** elevului. Portofoliul este o metodă de evaluare cu caracter integrator, complex și flexibil. El pune în valoare atât evoluția elevilor, cât și performanțele principale ale acestora.

O altă metodă eficientă de evaluare la *Educația civică* o constituie **proiectul** – o activitate de evaluare de lungă durată care începe în clasă, prin definirea și înțelegerea sarcinii de lucru, continuă după ore sau și la alte discipline, la activitățile la dirigenție, în afara școlii, implicând prietenii, membrii familiei și ai comunității. Utilizarea eficientă a tehnicilor de evaluare ne pot furniza informații și sugestii valoroase pentru îmbunătățirea performanțelor școlare. Folosirea unor noi metode, tehnici și instrumente de evaluare, care furnizează date de natură calitativă și cantitativă privind performanțele elevilor.

Informațiile de pe urma evaluărilor rezultatelor școlare trebuie să fie utile cadrelor didactice și elevilor și, de asemenea, ar fi bine, să fie transmise părinților sau tutorilor legali ai copiilor, prin intermediul rapoartelor scrise sau orale. Cadrele didactice vor elabora instrumentele și probele de evaluare în strictă corelare cu competențele specifice și unitățile de conținuturi prevăzute în prezentul *Curriculum*.

Evaluarea sumativă este un instrument prețios pentru cadrul didactic, furnizându-i acestuia datele necesare pentru a-și modifica, transforma, adapta demersul educațio-

nal viitor, în funcție atât de conținutul și substanța a ceea ce trebuie învățat, cât și de capacitățile, atitudinile și dispozițiile elevilor față de procesul de învățare.

Astfel vor fi formate calitățile unor cetățeni activi și responsabili, ce presupune un dialog activ și participativ între toți factorii interesați de educația civică: cadrele didactice, elevi, părinți, factori de decizie, reprezentanți ai mijloacelor de informare în masă, membri ai comunității etc.

LISTA BIBLIOGRAFICĂ

1. Achiri I., Guțu V. *Evaluarea standardelor educaționale*. Chișinău, 2009.
2. Allport G. *Structura și dezvoltarea personalității*. București, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 1991.
3. Birzea C. *Arta și știința educației*. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1995.
4. Branden N. *Cei șase stilpi ai respectului de sine*. București, Editura Colosseum, 1996.
5. Cerghit I., Neacșu I., Negreț I., Pinișoară I.O., Potolea D. *Prelegeri pedagogice*. Iași, Editura Polirom, 2001.
6. *Convenția cu privire la Drepturile Copilului* (1989).
7. *Constituția Republicii Moldova*. Chișinău, 1994.
8. *Curriculum Noi și legea*. Clasele a X-a–a XII-a. Chișinău, Editura Epigraf, 1999.
9. *Curriculum Educație moral-civică*. Chișinău, Univers Pedagogic, 2006.
10. Cozma C. *Educația pentru valorile umanității*. În: *Filosofia educației: imperative, căutări, orientări*. Simpozionul internațional. Ed. a V-a, noiembrie 1997. Chișinău, 1997.
11. Crișan A., Guțu V. *Proiectarea curriculumului de bază*. Ghid metodologic. Chișinău, 1997.
12. Cucuș C. *Pedagogie generală*. Iași, Editura Polirom, 2000.
13. *Declarația Universală a Drepturilor Omului* (1948).
14. *Educația civică în SUA*, SIEDO. Chișinău, Editura Epigraf, 1999.
15. *Educație pentru cetățenie democratică*. Ghid pentru profesori. Autori: Ellie Keen și Anca Tîrcă. AREDDO, 1999.
16. Eșanu R., Goraș-Postică V., Grosu V., Sclifos L., Solovei R., Vasilescu G. *Integrare europeană pentru tine*. Practicum pentru elevi. Chișinău, CE Pro Didactica, 2009.
17. Eșanu R., Goraș-Postică V., Sclifos L., Solovei R. *Integrare europeană pentru tine*. Ghid metodologic. Chișinău, CE Pro Didactica, 2009.
18. Faber A., Mazlish E. *Comunicarea eficientă cu copiii, acasă și la școală*. București, Editura Curtea Veche, 2002.
19. Goleman D. *Inteligența emoțională*. București, Editura Curtea Veche, 2002.
20. Jigau M. *Factorii reușitei școlare*. București, Editura Grafoart, 1998.
21. Guțu V. *Evaluarea curriculumului școlar*. Ghid metodologic. Chișinău, 2009.
22. Nicola I. *Tratat de pedagogie școlară*. București, Editura Aramis, 2000.
23. Niculescu C. *Educația pentru sănătate în școală*. Principii, obiective, conținut. Revista de Pedagogie, 5-7, 1994.
24. *National Standards for Civics and Government Center for Civic Education*. Calabasas, California, 1997.
25. Pîslaru Vl., Cara A., Grîu E. *Atitudini fundamentale. Constituire, formare, proiectare*. Chișinău, Editura Cartier Educațional, 1998.

26. Proiect „Education a la citoyennete democratique” (Concepts de base et competences de l’ education a la citoyennete democratique) Une deuxieme synthese par François Audigier Université de Geneve. Geneve, Suisse, 1999.

27. Solovei R., Eșanu R. *Școala și comunitatea*. Ghid metodologic. Chișinău, Editura Știința, 2007.

28. Solovei R., Secară R. etc. *Tineri în acțiune sau cum să organizăm activități de voluntariat în folosul comunității*. Chișinău, SIEDO, 2004.

29. Stoica I., Musteață S. *Evaluarea randamentului școlar*. Chișinău, 1997.

30. Stoica A. *Evaluarea progresului școlar. De la teorie la practică*. București, Editura Humanitas Educațional, 2003.

31. Jigău M. *Consilierea carierei*. București, Editura Sigma, 2001.

32. *Примерное планирование курсов истории и граждановедения для основной школы*. Москва, Издательство «Школа-Пресс», 1999.

33. *Гражданско образование* (книга за учителя). Издава центр «Отворено образование».

34. www.europa.eu.int

35. http://www.tehne.ro/resurse/TEHNE_asigurarea_calitatii_ECD.pdf